

Bakea, Erlijioa eta Nortasuna Gure Euskalerrian

Sarrera:

Antziñako “zer” aldizkari baten ale bat irakurten egon nintzala, kristau ekanduzko arloan goiria karmeldarrak (g.B.), Euskal gizartearentzat idatzitako lan bat agertu jatan “bakea”, eta jakin-gurean, arduratu nintzan ia zer esaten eban gure zornotza’ko karmeldar- lekaide aipagarri onek (i).

Antziñako “Zer” aldizkari baten ale bat irakurten egon nintzala, kristau ekanduzko arloan goiria karmeldarrak (G.B.), Euskal gizartearentzat idatzitako lan bat agertu jatan “bakea”, eta jakin-gurean, arduratu nintzan ia zer esaten eban gure Zornotza’ko karmeldar- lekaide aipagarri onek¹.

Bakea:

-Agindu au itxi eutsen Jesus’ek bere apostolui: «bake ereille izan zaiteze».

-Agindu ederra benetan. Guztiok gura dogu bakea, baiña askok ez dauke bakerik.

-Bakeak eragozpen bi daukaz XII’garren Pio aita santua’ren iritxiz: “guzurra ta aierkundera²”.

-Zintzo jokatu bear da. Bakeak zintzotasuna eskatzen dau. Bakea gura ba dogu, zintzoak izan bear gara; zintzoak gure buruagaz eta zintzoak bestee-kaz. Eta zintzoak batez be Jaungoikoa’gaz.

-Jaungoikoa atzipetu³ daikegula uste dogu.... Alperrik..., Geure burua atzipetuten dogu, ez jaungoikoa.

Gizonak zoriuntsu bizi gura ba’dau, bear-bearrezkoa da bakea... parkatu egizu ta bakea izango dozu barruan eta bakea gizonakaz.

1.— “txanton” esaten eutsen.

2.— aierkundera = inclinaciòn, sospecha, odio, adversiòn.

3.— atzipetu = estafar, timar, engañar.

Gure euskalerrian kristau erlijioa, eta parkamena:

Franko'ren guda ostetik, gure euskalerrri maite onetan⁴, beti entzun dodaz nik zuzentasun aundiko berba eder orreik, nire baitan⁵ ondo oiñarrituta dagozenak.

Baiña emen sekula ez genduen entzuten nortasuna'ren berbea izaten zan, edo nortasunak, zor-eskubide arloetan daukan bardiñezko-ardura erdizka baizik. Beti, txarkeria edo muturrekoa⁶ egin edo emoten euskunai, parkamena ta aurpegiaren beste aldea ipinteko aolkuagaz.

Eta orduko euskal gazteak izan giñen baitan⁷, zearkatutako bide⁸, edo zentzutasunaren arloan zuzentasun-bako noraezean aurkezten gintzazan alde ortatik

Gure lekaide-abadeak bildurra eukiko eben? Nortasunaren irakaskintzazko azturan sartuta askatasuna'ren berbea agertzen zala, eta gauza guzti orreik espetxe edo ta eriotzagaz debekatuta egon ziralako.

Ondo ulertzen dot, gure apaiz-lekaide berezko-legea'ren aberkideak ziranak, zuurtasun aundiagaz jokatu bear izan ebela, eta gazteak bide orretatik, aurretiko ezaupide orren ezean geratzen gintzazan gure buruetan osozko arrazoibide baten egokituta geratzeko.

Gure etxean⁹ eguneroko arratsaldeetan agurtza esaten gendun¹⁰, baiña eneban ulertzen nik zazpi urte euki nebazanetik aurrera, zergaitik amak agurtza gazteleraz asi zan esaten.

A-ta guzti, etxeko otoizketak, ez eben euki zer ikusirik, kanpoan itzurazkoak egiten ziranarekin, etxean Jainkoa'gaz berba egiten gendualako.

Errian, egi-zale eta egizko-ulermenaren billa ibili ba-ziñen, laster esangotsuen: gorri, komunista edo matxin-zaletasunezko ez-izenak, eta santu-plan-tak egiten ebazan jende, fazistak, udalekoak eta guardi-zibillekaitik atz-erakusleagaz beti aipatuta, bai soldau-serbitzura joan bear'giñanean be, guardia-zibillekaitik gomendiozko-gutun¹¹ ederragaz salatuta.

Gau-gurtzakoa¹² be izan nintzan, eta an ez zan egon nortasuna'ren aldeko ezeren zentzurik, ez ebelako kontuan artzen, gabeko iru-txandan, bakotza ordu-bateko denboran, tutik-be jakin ez gendun latinez irakurten Jainkoa'ri otoitzko itzura baten ibiltzen giñelako. Zer esaten geuntzen guk Jainkoa'ri ?

Lenago, urte askotan meza-laguntzaille izan, eta J.O.C.'Ekoa¹³ be izanda, eneban ulertzen itzura aldeko otoitz ori, eta taldetik kanporatzen noiela esan neutsenean, burukideen artean txindurri-abi'bat zapaldu ba'neban antza artu eban.

Antzekoa sortu zan, nik enebalako ulertzen pilar'e-ko amabirjiñak zergaitik euki bear eben espaina'ko ikurri bi alboetan eta gerrian guda-nagusia-gerrikoa, gaba baten kendu eta erre egin nebazanean, udal-agintari, guardia-zibillak eta frankista aldeko'en artean, urduritasun aundia sortu zalako.

Apur-apurka, latinez izkutuzko sinisgai bide ortatik argira atara euskuna, meza-santuak, gure jaio-tzezko-euskerean emoten asi ziranen izan za¹⁴, gure barneetan, ararte izkutu edo illuntasunezko sinesmenean egiten genduzan otoitz-itxurak, aukera ederrena emon euskulako, gure otoitzak ulermenaren irudimenezko-argitan kokatzeko gai izan gindezan.

Alako zalantzan eta erantzun-bako itaun-bidetik iraun eban nire gazte-bizi denborak, aita santi onaindiagaz aurkitu eta alkartu arte. Ak, itaun bakotzeko, bere ikas-gai'en liburua emoten eus-talako.

Nire askatasunezko jakin-miñak bide sakon orretatik, erromara eroan eustan, esaereak esaten dauan lez: "mundu'ko jakin-bide guztiak erromara bideratzen daben antzera".

Eta edestia al-neban alegin guztiagaz arakatuta konturatu: "Nizea'n 325'eko urtean eleiz-bat-tzar-nagusia I Konstantino eta I san silbestre aita santuagaitik batuta, kristautasuna, bertan katoliko-alderdikidetuta, politikan sartu ebela.

Norkerizko asmakuntza ori ez zan izan ustegabekerizko¹⁵ ondorio bat bakarrik.

4.-baita= conciencia. 5.- 1.940' An jaioa naz ni. 6.- muturrekoa = ofensa.

7.-baitan = conciencia. 8.- zearkatutako bide = ala deriva, contradicción, encrucijada. 9.- orduko etxeetan, berbetan oi uundiz ibili ezker, dan guztia beste solairuetatik entzuten zan. 10.- rezar el rosario. 11.- gomendiozko-gutun = carta de recomendación. 12.- lenengoetan ez giñan konturatuten, arek eta gure gau-gurtzako oial'etan espaina'ko ikurriña ipintea galazo euskuen arte, orduan oartu giñelako "adoración nocturna católico-española" zala, artean euki genduzan jakitunen esanetatik. 13.- gu, espaina'ko gazteekin berezkatzeko, kristau langille gazteak giñela esaten gendun.

14.- gaur oster a be izkutuzko latinez eroan gure dabena antza. 15.- ustegabekerizko = casualidad.

Katolikotasunezko ziñeskintzaren lojika orren barruan sartu eta indarrean kokatuta, mundu guztiko gizarteak, erromatar-kaizar legean arau-dipenduta eta aita-santu sakratu bakar baten agintzapean batzangotuta egon gindezan billa asi ziralako.

Euren sasi-jainkotasunean, ez eben uste, orduan jaio'azo ta iraspendu¹⁶ ebela munduan dagoan fazizmoa'ren erpe nagusia.

Ortik aurrera, mundu onen berezko erri ta gizarte guztientzat, alderdikidetasunezko iraspen ori, ez dalako izan, egi ta demokraziaren izenean ostetik egin, eta egiten diran alderdikerizko banaketaren iturburua¹⁷ baiño besterik ez.

Nai ekanduzko erlijioan, politikan, eta merkataritzaren arloetan, ekandu-bako bizi-ekintza baten ibiltzen ziranai, edo anditasunezko ametsean ibili ziranentzat, maltzurtasunezko ate guztiak zabaltu ziralako bestien gaiñetik nagusitu al-izan ebenentzat.

Norkerizko iraspen orren ondorioz, batzangotasunaren¹⁸ elburu orri-begira, edestian negargarritzko naaslari biurtu diralako, danok, eritzi orren kontrolpean euki gurean.

Eta goitik-berako batzangotasunaren mozkin-kontrolpeko agindu-gure orreik izan dira sorburu, gaur mundu onek zor-eskubidezko arloetan emoten dauan negargarritzko ezberdin irudia, batzuen aberastasunak, geien zori-gaiztoko txirotasunean ezarri dabezelako.

Bestela begitu ze ezberdintasun sortzen dan munduak daukazan bost lurralde-aundietan (Afrika'n batez-be)

Argi ikusten da, "nacional-catolicismo-facista onek", ez dauela jakin gura ezer izadi onek Jainkoa'ren gandik ipinita daukazan legea'kaz eta gitxiago, berez jaungoikoa'ren legea'n sortu ziran izkuntz eta erriekin.

Eta arrigarriena da: "Jainkoa'ren izenean, ez daukiela ezeren ardurazko-lotsa eta gitxiago damu, Jainkoa'ren legea'ri begira sortu ziran nortasunezko izkuntz ta erri-iltzailleak izateagaz.

Jakin leike ze-Jainkoa'ri buruz dabizela itzegiten? Ala ixilean, norkeri bidetik aurkitzen dabiltzan sasi-jauntasun orren atzean ote dabiz?. Aita Santua adibidez.

Gure euskalerrian, izatezko ekanduan daukagun askatasunezko-demokrazia'ri begira, katolikotasun ori oso zitala agertzen jaku, gauza askoren artean. Adibidez: "gaurko edozein izparrangi irakurrita, Franko'ren denboran antzera, gure gotzaintzarako euskal-usairik dauken apaizik ez dabelako aukeratu gura.

Giza-bide edo giza-lege ori da berezko erri ta gizarteakaz ekanduzko lotsaren arduran zaindu edo jamotea?

Dan guzti ori ikusten dogunean, konturatuten gara, gure gaztetasunean zergaitik sortzen ziran goian esaneko gauza guzti orreik eta batez-be, gure apaiz-lekaide aberkideak, egiten dabiltzan lan miresgarriagaz.

Baiña, alderantziz, orren asmakuntzazko sorburuari begituta: erromatar aberkide-katoliko orren erabagia artu zanean, fazizmo-iraspendua'ren ainbesteko utsegitea edo anka-sartzea euki eben, orduko eta gaurko Grezia'k batu eta osotutako berezko-jakiturei-demokratikoakaz batera, zorro baten ongaizkatuta sartu ebelako.

Mundu onetan ortik aurrera, erromatar sasi-asmakizun ori eta bereztasunaren-legea'ri begira ikasi doguzenak iñondik-iñora ezin diralako osotasun baten elkar-lotu, or gabiltz ia bi-milla urtean odol-jarioz, eten-bako burruka baten.

Eta eskerrak, munduko agintariak eten-bako burruka orretan, orain, bildurra artu dabela borrokarako dagozan atomozko-leer gailluai! Bestela mundu-zorro onek eztanda egingo leukelako.

Orregaitik, munduko bigarren guda ostetik eta gaur mundu'aren gizarterako, merkataritzazko askatasunean¹⁹ eratuta dagozan erromatar-lege-baldintzak, mundu gizarteak lanik-ezean²⁰ itxita, edo

Porrot²¹ egin dabelako, eta aurrera joan ezkerro, zoritarreko aldikadetan porrot egiten joango garela ikusita, gure arrazoizko estaibadak itzarmen bidez, eta erri ta giza eskubideari begira konpondu bear direla, asi dira esaten.

16.— iraspendu = fundar, constitucionalizar. 17.— iturburua = causa. 18.— batzangotasuna = globalizaciòn.

19.— merkataritzazko askatasunean = libre mercado. 20.— lanik-ezean = crisis.

21.— porrot = quiebra.

Gaurko laterriak, itzarmeneko orren-bidetik jokatuta, badakie, erri ta gizartearen eskubideetan oiñarritu bear garela. Eta orregaitik espain esku-bi'tar faziztak eta euren aurka jaio ziran sozialistak, biak menperatzailleak biurtuta alkartu dira²², euren ametsezko katolikota- sun espain aberri-ori, bere berezko egian kokatu bear dalako.

Orregaitik asi dira presaka, euskalerria'ri, ia daukan nortasuna kentzea lortzen ba'dabe, eurakaz bat egiteko espaina'ren kaizargotzan (españa-imperial).

Adibidez, atzo (2.009'An lorailla'ren 5'ean), eusko-biltzarrean egin daben antzera "legea'k euren aldera eratuta, ezeren lotsa'barik menperatzaille orreik (PP eta PSOE'K), euskal-agintaritzagaz jabetu dira", leen:

- Euskadi'ren diru-sakelean eskua sartzeko (0'9 pib'en bakarrik zorkatuta aurkitu dabelako).

Euskadi, zorrik-gabe egonda, aukera daukielako euren fazizta-naikerien alde jokatuta, 3.000.000.000'Ko "zorre- tan sartzeko".

- Euskal-telebista'n eginda daukaguzan antolakuntzak, erria argibide onenean aukeratuta egon daiten: "espainar-aldatzeko".

- Eta, Euskadi'k, euskerea beren nortasunera berrezkuratzeko daukan antolakuntza guztiak, "zirriborrotzeko".

Besterik ? Ez eben aurkeztu beste antolakuntzazko egitaraurik.

Argi esanda, aldarrikatu baiño ez egin eben, euren alegin guztiak: "euskaldunak daukagun nortasunetik kanporatu egin bear dabela, espainar ta munduko erritar²³ biurtzeko".

Orain, euskal-porrot aldi-au ikusita, garrantzizko iru-itaun agertzen jaku aurrean, eta gure etxeko ezkerraldetik dabizen anai-maite'ari egin bear dautzaguna ain zuzen: 1) etsaia'ri zergaitik aukeratu jako, euren menperatzaille-maltzurta- sunezko joko-txeberan jausita, euskal-etxeko larritasunari jaramon egin-gabe, bide otatik sartu daitezcan, eta ainbeste kosta jakun guztia zirriborrotu daiten ?.

2) Maltzurtasunezko-menperatzaille-jokoan dabilzenak... uste dozue egiz jokatzen dabizela ?.

Euren maltzurtasunezko-egi lez bai! Baiña.... Jainkoak bizitz-oneri edo berezkotasun oneri emondako danon esku-bardintasunaren billa ?

3) Bizitz onetan, sort-arazi egiten dan guztian eta giza-lege-bidez berezkotasunean jaio diran (euskal-erria-lez) nortasunezko izatasunetan, euren bizi-bideko ekintzan ustekabe edo beartuta aurka egiteagaitik agertzen diran zauriak, osasunera biurtzeko.... Lasterrezko bidetik ibiltea balio daukala ?.

Bereztutako mundu onetan, zentzunezko egi-gauzak ezartzeko, osotuten dabezan arrazoiak, zurtasunezko lanean bakotza bere leketan ondo kokatuta ezarri bear dira, zentzunezko-nortasun ederrenean agertu gura ba-dogu gure arbasoak egin eben antzera.

Ez dau balio, ez! Lasterka eta norkerizko-alderdi-kerietan ibiltea, bakotza, gura ez dogun zortzarrezko alderdi auetatik euskalerriaren elburuari begitu, eta batera, ikuspegi orregaz, ardura aundiko lan egitea. (Gaiñera jakin bear dogu, atzeko akatzak konpondu azik, aurrerako bideak ezin doguzela konpondu, eurak diralako azturazko arrazoi bidean aurrerakuntzazko bideak argitzen dauzkuezanak).

Nortasuna:

Jainkoa'k, gure arima'k ikertzailetasunezko gai-mundu onetara bialtzen gaitunean, bera'k bereztutako gai-lege artera bialtzen gaitu, bear dogun tresneriekin.

Ez dausku bialtzen edozein gai-gauza bat izateko, bearrezko gauzaren ikertzailetasunean nor izateko baizik.

Gure arima'k, daukan tresneri aundiena, arrazoi-tasuna da, eta bereiztasun orrek bakarrik aituazo egiten dausku, gai-mundu au Jainkoa'ren gauza dala.

Eta gure bizi-aldian bere jokabidearen oiñarria, egitarauaren²⁴ arrazoiak erakutsi eta bideratu egiten dauskun lez, gizarte-arteko eta gauzakaz uko ezin-gabe ardura aundiz egin bear doguzanak, zentzunezko antolatzaileak²⁵ izatera bideratzen gaitu.

22.— menperatzailleak biurtuta alkartu dira = razón de estado. 23.— espainar ta munduko-erritar = para convertirlos en ciudadanos de España y del mundo.

24.— egitarauaren = método, regla, orden de acción. 25.— antolatzaileak = gestores.

Jaioten garan guztiak arima'ren arrazoitasunezko-baita bardiñean jaioten gara, eta orregaitik danok daukaguz zor-eskubide bardiñak gai-mundu onetan.

Gizartearen zabaltasunezko bizi-antolaketako-ekintzan, arimea da bere baita'n, antolatzailletasunezko nortasu- naren sena emoten dauskuna, eta iñork ez dauka eskubiderik bestea menperatzeko, ez mende orreik lortzeko asmakizunezko legerik egi-lez atara ta ezartzeko, izadi onek daukazan lege'tik kanpo.

Nortasunaren arloa, bakoiztasunetik izanda zabal-tzen da erri- mailla artu arte.

Mailla ori ez da lortzen edozein eratarata, leen, senditasunetik auzotu ta babes-billaren zabaltasunean, leiñotzea dalako berezko elburua.

Ekintzazko elburu orren mamintasuna, jakintzaren aztura-bidean jarraituta, oituru egiten diran jakiñakaz artzen dauan zentzunezko gorputza da.

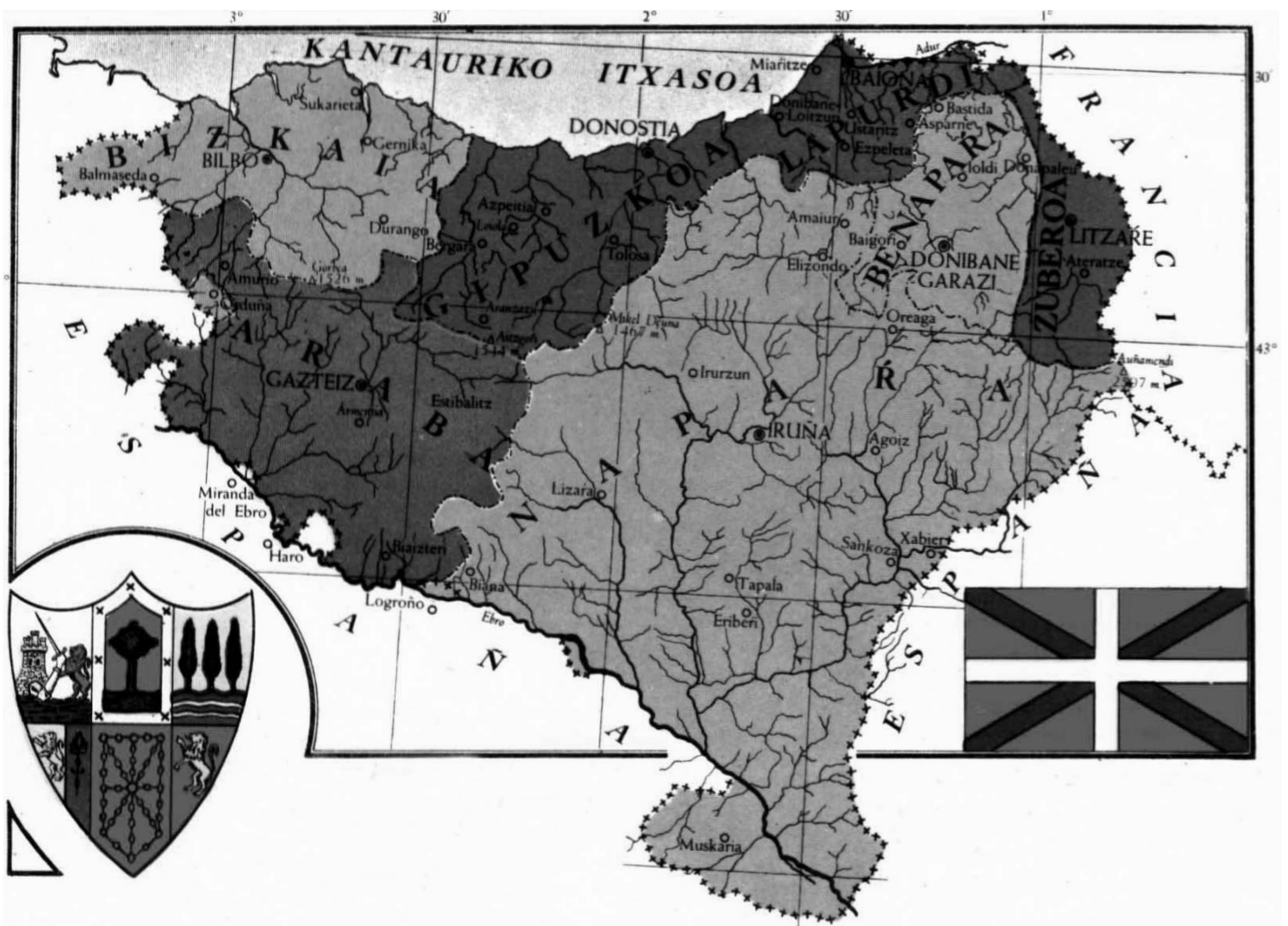
Eta berezko-gorputz arlo-orreik osotzeko daukazan zati edo atal asko dira daukazenak, adibidez.

Zeru-lurrari begira: bear gendun tresneria janaria lortzeko eta zeru-lurraren ekaitzetik babesteko.

Osasunari begira: zeru-lurraren janari-gelak eskitzen dauskuzan mozkiñetik, zeintzuk ziran ongilleak eta pozoitsuak ezberdiñeko aukeratan, gorputzaren osasunerako. Eta gizaren ugaritasunari begira, gizartearen joka-bidea.

Jainkoa'ri begira: bildurra, beti bere-lege'ari begira egiten ebazan gauzak, adoxtasunean egoten ba-ziran ala ez. Sinismen orreik ekandu-lez oiturtuta (relijion).

Izkuntzari begira: euren ulermenerako, beste mintzotasunezko abots-tresneri bat lortu bear izan eben, eta abotsa'ri irudizko aditz-erak asi bear izan eben emoten, mintzoaren oguzpenera²⁶ eldu arte.

26.— oguzpenera = pronunciación articulada.

Euskal-izkuntz ederra sortu eben gure arbasoak, bizitz oneri arlo guzti orrekin jakintzaren-azturazko bidean emon eutsoen argitasunezko adierazte²⁷ ederrerranean euskeratu egin ebalako, eta bertatik artu gendun euskal-nortasuna.

Emen mako-tarte bat egin bear dot, izkuntza'k gure arremen arteko tresneri uts-bat bakarrik dirala lotsa-barik esaten dabenai aurrera urteteko.

Eta lenengo gomendio bat: euskaldun guztiak, jakintsuaren gandik asi-ta, irakurri bear gendula Zubiaga ta Legarreta' tar Felix'ek idatzita daukazan "origen y desarrollo del lenguaje" (según el vascuence), "euskara hermeneutika" eta "origen del vascuence" liburuak.

Felix jakintsuak, gauza askoren artean esaten dauana: "izkin-bateraño aztertu egiten dauan mintzoera edo izkuntza batek, jatorriz edo sortzezko izkuntza dala".

"Izkin bateraiño eltzea, eredu nagusiren²⁸ ozenezko²⁹ iturria argitzea dalako berbearen mintzo edo abots sorkuntzan".

Eta euskerea, al dalako izkin bakarreraño eldu, orain ezin da esan alderatzailleak³⁰ esaten daben antzera, "euskerea jatorriz, ezagutzen ez dan mintzoera bat dala".

Mintzoeraren oguzpeneko³¹ jaiokeran, bera dalako berezko aitortzaille.

Orregaitik: "mintzoeraren jatorrizko itz-bakar bidetik eta onen eredu-nagusiko leen analoji-arauz, beren jaiokera argitzen dauan izkuntz-bakarra".

Mundu'ko jakintsuak beste aldetik esaten dabena da: "euskerea dala homo-sapiens edo kromañoi'en asierako izkuntz bakarra".

Beste alde batetik begituta, gure aita-sabino'k esaten ebana: "euskaldunak euskeraz berba egiten ebenean, euren izatasunezko nortasun ederrenean agertzen zirala". Baiña asko galtzen ebala gaztelera mintzotzen ebenean".

Orren ondore, euskalerriaren etsai aundienak (mayor oreja adibidez) be ori esaten dabe: "euskaldunak guzurrrik ez dabela esaten".

Orregaitik ez da euskerea edozelako tresnei uts-bat. Euskal-giza mundu oneri emon eutson adie-

razle bidetik, maitasun eta zuzentasunezko zentzun ederrenean eginda dagoelako.

Tresneri uts'ekoak, edo zentzunezko-nortasuna galdu daben izkuntzak, izkuntz-naspildutasunetik sortu ziran izkuntzak dira, au da: asieran, Asia'n menperatzaillea-sunezko bidetik sortu ziran izkuntzak (indoeuropeoak), eta geroago erromatar indarrezko-alegiñetik sortu ziran latin-kumeak, gaztelera, fratzes eta abar.

Euskalerriari begira:

Konturatu bear gara, gure arbasoak mundu oneri emon eutsen adierazpen ondore, nortasunezko maillan lortu eben sinismena zelakoa izan bear izan, eta zelango indarra euki bear eben, menperatzeko egin daben alegiñakaz gaur arte gu bizi gaitezana.

Euskaldunai ez dautso iñork burua makurtuazo, eta gitxiago beren zentzunezko nortasunetik atara, naita euskereak, homo-sapiens sortu zanetik, mundu guztian lortu eben zabalkuntzean, gaur daukaguzan zazpi-lurralde auetan murrituta geratu.

Ez bakarrik murrituta, gure euskal-nortasunezko gorputza sakon-zaurituta be badagoelako.

27.— adierazte = explicaciòn, interpretaciòn.

28.— eredu-nagusiren = arquetipos. 29.— ozenezko = sonoro. 30.— alderetzailleak = comparatistas.

31.— oguzpeneko = pronunciaciòn.

Gaurko euskaldunak orregaitik, ez gara ibili bear menperatzaillak edesti guztian ibili daben guzurr, izkillu, amarrukeri, eriotzezko indarkeria, eta katoliko-fazistaren sare-arteakaz jolasten, gure arrazotasunaren ardura benetan, zentzun aundiko jolasketa izan bear dalako.

Ez dogu itzi bear, mundu zabalean zentzun aundibidezko ekintzan lortu zan askatasunezko-demokrazia galdu daiten, euskaldunak! Jendekuntza³² orren aitorlari³³ garalako.

Eta nai-ta alderdikidetasunezko txeberan edo sare-artean guregabe arrapatuta egon arren, bakezko-

elburu bategaz jokatu, gure euskal-nortasunaren zauriak gaiztotu orduko, osatu daiguzan.

Euskerea da, euskaldunak nortasunezko baitan daukaguzan zauriak osatu leiken tresneri nagusia, gure arbasoak bere sorraldian, Jainkoa'ri begira bizitzari emon eutsoen adierazpen ederra³⁴ azalpeneko-abotsakaz³⁵ osotuta, euskerean irarri ebazalako euskal-izatasunaren jakintzazko-oitura ta ekandutako euskal-bizi guztia.

Atutxa' tar Paul

Zornotza'n 2.009' An orrilla'ren 6'an

32.— jendekuntza orren = civilizaciòn paleolítico-neolítica. 33.— aitorlari = testigos.

34.— adierazpena = explicaciòn. 35.— azalpeneko-abotsakaz = voces interpretativas.